

W KIERUNKU ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI, CZYLI JAK SKORZYSTAĆ Z DOŚWIADCZEŃ MIAST EUROPEJSKICH DZIĘKI PROJEKTOWI CIVITAS CATALIST

Projekt CiViTAS CATALIST to czteroletnie przedsięwzięcie Komisji Europejskiej, zapoczątkowane w 2007 roku, promujące ideę zrównoważonego transportu wśród miast europejskich, które chcą skorzystać z dobrych europejskich praktyk w tej dziedzinie, by poprawiać miejskie systemy transportowe i energetyczne.

Inicjatywa CiViTAS

CiViTAS CATALIST jest kolejnym z projektów Inicjatywy CiViTAS, której początki sięgają roku 2000, kiedy to Komisja Europejska „postawiła” na szeroko rozumianą jakość transportu i mobilności w mieście, uruchamiając specjalny program typu „miasto dla miast”. Miasta należące do sieci CIVITAS wdrażają projekty pilotażowe, składające się z kilku, a czasem nawet kilkunastu praktycznych rozwiązań w zakresie miejskiego transportu publicznego, które mają na celu osiągnięcie zrównoważonej mobilności. Celem tych projektów jest sprawdzenie danych rozwiązań, ich obiektywna ocena oraz promocja w innych miastach, głównie europejskich. W obecnej chwili do rodziny realizujących ww. projekty demonstracyjne należy ok. 60 miast z całej Europy, a do tzw. sieci CiViTAS Forum aż 182 miasta, w tym 11 z Polski (Elbląg, Gdańsk, Gdynia, Kalisz, Kraków, Mielec, Nowy Sącz, Poznań, Szczecin, Szczecinek, Warszawa)².

Wśród dziedzin tematycznych Inicjatywy CiViTAS wyróżnia się zagadnienia dotyczące:

- wydajnego pod względem energii i kosztów taboru;
- strategii zarządzania mobilnością w oparciu o ograniczenia w dostępie do ważnych stref miasta, np. do centrum;
- strategii zarządzania i wzrostu dochodowości opartych na zintegrowanych obszarowych strategiach cenowych;

- popularyzacji zbiorowego transportu pasażerskiego i jakości usług oferowanych pasażerom;
- nowych form użytkowania i własności pojazdów oraz stylu życia zmniejszającego wykorzystanie samochodów prywatnych;
- nowych koncepcji dystrybuowania towarów;
- innowacyjnych „miękkich” środków oddziaływania w zakresie mobilności;
- integracji systemów zarządzania transportem i serwisów informacyjnych.

Sieć CiViTAS Forum

Członkostwo w sieci CiViTAS Forum uzyskuje się poprzez podpisanie tzw. Deklaracji CiViTAS (wraz z aneksem administracyjnym), która jest wyrazem politycznego poparcia strategii CiViTAS przez władze lokalne.

Przynależność do tej prestiżowej grupy miast promujących ekologiczny transport to m.in.:

- okazja dla polityków i ekspertów zajmujących się „czystą” mobilnością do czynnego uczestnictwa w platformie dyskusyjnej na szczeblu europejskim, a także do bliższej współpracy z instytucjami europejskimi, w tym do realnego wpływu na kształt inicjatyw politycznych Unii Europejskiej;
- możliwość wymiany doświadczeń i wiedzy między praktykami transportowymi, którzy bardzo często są pionierami rozwiązań transportowych w Europie, a tematyką zrównoważonego transportu zajmują się od wielu lat;
- uczestnictwo w różnorodnych warsztatach i szkoleniach dotyczących mobilności miejskiej, a także w europejskiej konferencji CiViTAS Forum, odbywającej się co roku w kolejnych miastach demonstracyjnych Inicjatywy CiViTAS³;
- możliwość korzystania z projektu CiViTAS CATALIST.

¹ Mgr, Urząd Miasta Krakowa, Biuro Infrastruktury Miasta, joanna.majdecka@um.krakow.pl

² Pełna lista miast należących do sieci CiViTAS Forum dostępna jest na stronie www.civitas.eu

³ Tegoroczna Konferencja CiViTAS Forum odbyła się w Malmö, w dn. 27–29 września.

Projekt CiViTAS CATALIST

Głównym celem projektu CiViTAS CATALIST jest promocja, ułatwienie oraz przyspieszenie zmian na rzecz zrównoważonej mobilności w europejskich miastach. Projekt CiViTAS CATALIST ma uchronić przed „wyważaniem otwartych drzwi” – jeżeli istnieją już w innych krajach i miastach sprawdzone rozwiązania w dziedzinie zrównoważonego transportu, dlaczego z nich nie skorzystać? Czemu nie wymienić się doświadczeniem, odmiennym podejściem do interesujących nas zagadnień, wiedzą? Projekt CiViTAS CATALIST to transfer wiedzy (z ang. *know-how transfer*) przeznaczony dla tych miast, które do tej pory nie miały okazji uczestniczyć w projektach z rodziny CiViTAS (zwanymi *take-up cities*) finansowanych przez Komisję Europejską⁴.

Miasta partnerskie zaangażowane w projekt CiViTAS CATALIST cieszyć się mogą wyjątkowo dużym doświadczeniem w zakresie działań na rzecz zrównoważonego transportu, uzyskanym m.in. dzięki zaangażowaniu w pierwszą i drugą edycję programu CiViTAS. Wśród tej grupy znajdują się Berlin, Brema, Bristol, Bukareszt, Genua, Göteborg, Graz, Kowno, Kraków, Nantes, Rzym, Rotterdam, Sztokholm, Tuluza.

Miasta partnerskie mają możliwość realizacji różnych działań w wybranych obszarach tematycznych, mieszczących się we wspomnianym wcześniej zakresie kategorii badawczych Inicjatywy CiViTAS. Do działań tych zalicza się m.in.:

- tematyczne warsztaty, które mają na celu m.in. zaprezentowanie innowacyjnych rozwiązań wdrażanych przez europejskie miasta w ramach zrównoważonego transportu oraz możliwości ich transferu do innych miast;
- tzw. *Focus Group Meetings*, czyli spotkania grupowe (uczestniczą w nich przedstawiciele projektu CiViTAS CATALIST oraz miast typu *take-up cities*), polegające na ocenie rezultatów dotychczasowych działań, wskazywaniu najlepszych praktyk itd.;
- tzw. *Site visits*, czyli wizyty techniczne w miastach partnerskich projektu, polegające na poznawaniu w praktyce zastosowanych przez nie rozwiązań (uczestnikami wizyty mogą być transportowcy praktycy, jak i politycy);
- *Training on the Job*, czyli sesje szkoleniowe organizowane w miastach partnerskich lub w *take-up cities*;
- rozmowy/wywiady z ekspertami.

W dalszym etapie realizacji projektu planuje się także utworzenie m.in.:

- instytucji nagród dla studentów, przyznawanych za szczególny wkład w badania nad wpływem zintegrowanej polityki energetycznej/transportowej na transport miejski;
- e-biblioteki, czyli zbioru informacji dot. rezultatów i wniosków płynących z Inicjatywy CiViTAS;

- *Networks*, tj. sieci pozwalających na zwielokrotnienie efektów wysiłków lokalnych społeczności w drodze do osiągnięcia zrównoważonej mobilności poprzez wykorzystanie doświadczeń zdobytych w ramach Inicjatywy CiViTAS.

Działania w projekcie CiViTAS CATALIST w Krakowie

W ramach projektu CATALIST pracownicy Biura Infrastruktury Miasta UMK nakłaniają polskie miasta do zaangażowania się w Inicjatywę CiViTAS. Dzięki aktywności Krakowa cztery polskie miasta – Elbląg, Kalisz, Szczecin oraz Warszawa – włączyły się w sieć CiViTAS Forum, a liczba miast zainteresowanych członkostwem w Inicjatywie stale rośnie. Pracownicy Biura udzielają ponadto informacji wszystkim zainteresowanym nt. reguł funkcjonujących w projekcie CATALIST (zarówno w drodze korespondencji mailowej i telefonicznej, jak i podczas spotkań, jak w przypadku miasta Szczecin oraz Tychy), a także pomagają przy wypełnianiu stosownych aplikacji obowiązujących w projekcie CATALIST. Do miast, które są w szczególności zainteresowane możliwościami, jakie oferuje projekt, należą: Szczecin, Warszawa, Wrocław, Poznań, Kalisz, Świnoujście oraz Rzeszów.

W ramach projektu CiViTAS CATALIST Kraków zachęca miasta europejskie, zwłaszcza polskie, do wdrażania działań na rzecz „czystego transportu” m.in. poprzez uczestnictwo w licznych konferencjach, warsztatach oraz seminariach transportowych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Podczas tych wydarzeń miasto promuje projekt CATALIST, a przede wszystkim prezentuje swoje osiągnięcia zrealizowane dzięki projektowi CiViTAS CARAVEL.

Owoce jednego z takich warsztatów była wymiana informacji nt. usługi Tel-Bus między przedstawicielami operatora transportu publicznego z miasta Madeira (Portugalia) a krakowskim Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA. Portugalski operator jest zainteresowany dalszą współpracą z MPK SA. w Krakowie w zakresie wdrażania podobnej usługi.

Projekt CATALIST oferuje realne możliwości wsparcia finansowego dla takiej współpracy, a Kraków chętnie służyć będzie pomocą przy organizacji np. wizyty technicznej.

Kraków, wspólnie z innymi miastami partnerskimi projektu, odpowiedzialny jest także za produkcję specjalnych folderów informacyjnych (tzw. *C-2-C information fact sheets*) przeznaczonych dla tych wszystkich miast, które interesują się współtworzeniem nowej kultury mobilności. Wspomniane foldery są rozpowszechniane przez przedstawicieli Krakowa podczas wszystkich konferencji i seminariów transportowych, w których uczestniczą przedstawiciele Biura Infrastruktury Miasta UMK.

Miasto Kraków, jako pierwsze spośród partnerów projektu, zorganizowało warsztaty tematyczne z cyklu *Reflection and promotion workshops*, stanowiącego jedno z kluczowych działań dla partnerów projektu CiViTAS CATALIST. Warsztaty te mają za zadanie ocenę poszczególnych działań pilotażowych wdrażanych na rzecz zrównoważonego transportu przez miasta Inicjatywy CiViTAS

⁴ Więcej zob. Kyc Katarzyna, CIVITAS CATALIST – Innowacyjny i zrównoważony transport miejski, „Transport Miejski i Regionalny”, 2008, nr7/8.

oraz ich promocję w całej Europie. Krakowskie warsztaty skupiły się na zagadnieniach związanych z transportem rowerowym i cieszyły się bardzo dużym uznaniem wszystkich uczestników, tak z Polski, jak i z zagranicy. W ślad za Krakowem podążyły inne miasta partnerskie projektu, organizując podobne warsztaty. Do udziału w nich Kraków każdorazowo zachęca polskie miasta. Do tej pory ich przedstawiciele obecni byli na warsztatach dotyczących funkcjonowania systemu *Car-Sharing*, organizowanych przez miasto Brema (Szczecin) oraz na warsztatach poświęconych kwestii zarządzania dostępem do centrów miast w Rzymie (Gdynia).

Promocji działań na rzecz „czystej” mobilności sprzyjała także konferencja zatytułowana „Działania na rzecz zrównoważonej mobilności – transfer dobrych praktyk pomiędzy miastami CiViTAS” zorganizowana przez Kraków w ramach obchodów Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu w 2010 r. Konferencja miała za zadanie nie tylko zaprezentować wybrane rozwiązania miast partnerskich projektu CATALIST (Brema, Gruzja, Tuluzy, Sztokholmu, Genewy, Kowna, Krakowa) w zakresie zrównoważonego transportu, ale także zwrócić szczególną uwagę na problem możliwości ich transferu na grunt miast polskich. W konferencji wzięli udział przedstawiciele kilkunastu polskich miast, a także uczelni wyższych, miejskich i prywatnych przedsiębiorstw transportowych, fundacji ekologicznych czy wreszcie świata biznesu.

Działania podlegające finansowemu wsparciu Komisji Europejskiej w ramach projektu CiViTAS CATALIST

Instytucje publiczne zajmujące się zagadnieniami zrównoważonego transportu (odpowiednie jednostki administracji publicznej, miejscy operatorzy transportu publicznego itp.) mogą ubiegać się o dofinansowanie swoich działań w dwójaki sposób⁵:

1. Poprzez wnioskowanie o refundację kosztów poniesionych w związku z uczestnictwem w przedsięwzięciach (warsztatach, konferencjach itp.) organizowanych przez miasta partnerskie projektu CATALIST. W takim przypadku przedstawiciele *take-up cities* mogą starać się o zwrot tzw. kosztów kwalifikowanych⁶ w wysokości do 50%. Procedurą związaną z ww. refundacją zajmuje się organizator przedsięwzięcia;
2. Poprzez aplikację w ramach specjalnego naboru, tzw. *Call for application*⁷, który umożliwia zainteresowanym miastom współfinansowanie (również maks. w 50%⁸

⁵ Dofinansowanie to pochodzi ze specjalnego budżetu, wyodrębnionego w projekcie z myślą o *take up cities*, tzw. *Activity Fund*.

⁶ Do kosztów tych zalicza się wydatki związane z podróżą, noclegiem, przysługującą pracownikowi dietą. Kosztem kwalifikowanym w projekcie nie jest podatek VAT.

⁷ Miasta zainteresowane ubieganiem się o dofinansowanie dla swoich działań w ramach *Call for application* są zobowiązane do członkostwa w sieci CiViTAS Forum.

⁸ W przypadku przedsięwzięć organizowanych z udziałem ekspertów, pochodzących z miast partnerskich projektu CiViTAS CATALIST, jak i przedstawicieli instytucji z pozostałych miast Inicjatywy, koszty generowane przez nich (np. koszty związane z delegacją) pokrywane są z funduszu *Activity Fund* w całkowitej wysokości (oprócz podatku VAT).

wysokości) z bezzwrotnej pomocy unijnej działań wynikających z ich własnej inicjatywy. Jako przykłady takich działań można wskazać na: pomoc w opracowaniu studiów wykonalności, organizację konferencji, seminariów, udział w wizytach technicznych i szkoleniach praktycznych, profesjonalną pomoc przy prowadzeniu badań i analiz związanych z wdrażaniem poszczególnych rozwiązań transportowych.

Nabory odbywają się kilka razy w roku (bieżące informacje na ich temat publikowane są na stronie internetowej Inicjatywy CiViTAS). Wnioskodawcy zobowiązani są do wypełnienia stosownego formularza, zawierającego zarówno opis przedsięwzięcia, jak i kalkulację szacunkowych kosztów z nim związanych. Wniosek, złożony w języku angielskim jako oficjalnie obowiązującym w projekcie, weryfikowany jest przez koordynatora projektu CATALIST⁹, a następnie, po pozytywnej ocenie wstępnej, przedkłada się do przedstawiciela Komisji Europejskiej, który ostatecznie go ocenia. Po zakończeniu działania aplikant ma obowiązek przedłożenia raportu z jego przebiegu wraz z wszelkimi dowodami poniesionych kosztów, a koordynator do zadeklarowanego zwrotu ich części, który następuje po akceptacji ww. raportu.

Dotychczasowi beneficjenci naborów w ramach projektu CiViTAS CATALIST

Liczba beneficjentów pierwszego naboru była niewielka (dwie instytucje), co wynikało przede wszystkim z niedostatecznej wiedzy nt. projektu CiViTAS CATALIST. Wśród instytucji, które otrzymały refundację, znalazły się: operator transportu publicznego z miasta Rijeka (Chorwacja) oraz włoska agencja publiczna AMI – Agenzia Mobilita e Impianti z miasta Ferrara. W pierwszym przypadku dofinansowanie wyniosło 16 580 euro, w drugim 37 tys. euro.

Podobnego rzędu refundacje zastosowano w przypadku drugiego naboru i siedmiu jego beneficjentów (m.in. operatorów transportu publicznego ACTT S.p.A. z Treviso i Empresa Municipal de Transportos SA z Palma de Mallorca oraz miast Ankona, Eindhoven czy Płowdiv)¹⁰.

Ostatni nabór, zakończony w połowie września br., owocował aż jedenastoma aplikacjami, w tym dwiema z Polski (Gminy Miasta Szczecin oraz Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczypospolitej Polskiej), a kolejna jego edycja powinna, zgodnie z planem, rozpocząć się już w październiku 2010 roku. Najprawdopodobniej będzie to ostatni nabór i, tak jak pozostałe, potrwa ok. 3 miesiące.

⁹ Tę rolę spełnia włoska firma konsultingowo-badawcza ISIS.

¹⁰ Więcej informacji o wszystkich beneficjentach i działaniach dofinansowanych z *Activity Fund* można znaleźć na stronie internetowej www.civitas.eu